

Sote-uudistus

Järjestämislain keskeinen sisältö

Mauno Vanhala
Professori, SOTE-uudistuksen
parlamentaarisen työryhmän jäsen
KSSHP, UEF
21.08.2014

Terveyspalvelujen järjestäminen/ tilaaminen EU –maissa

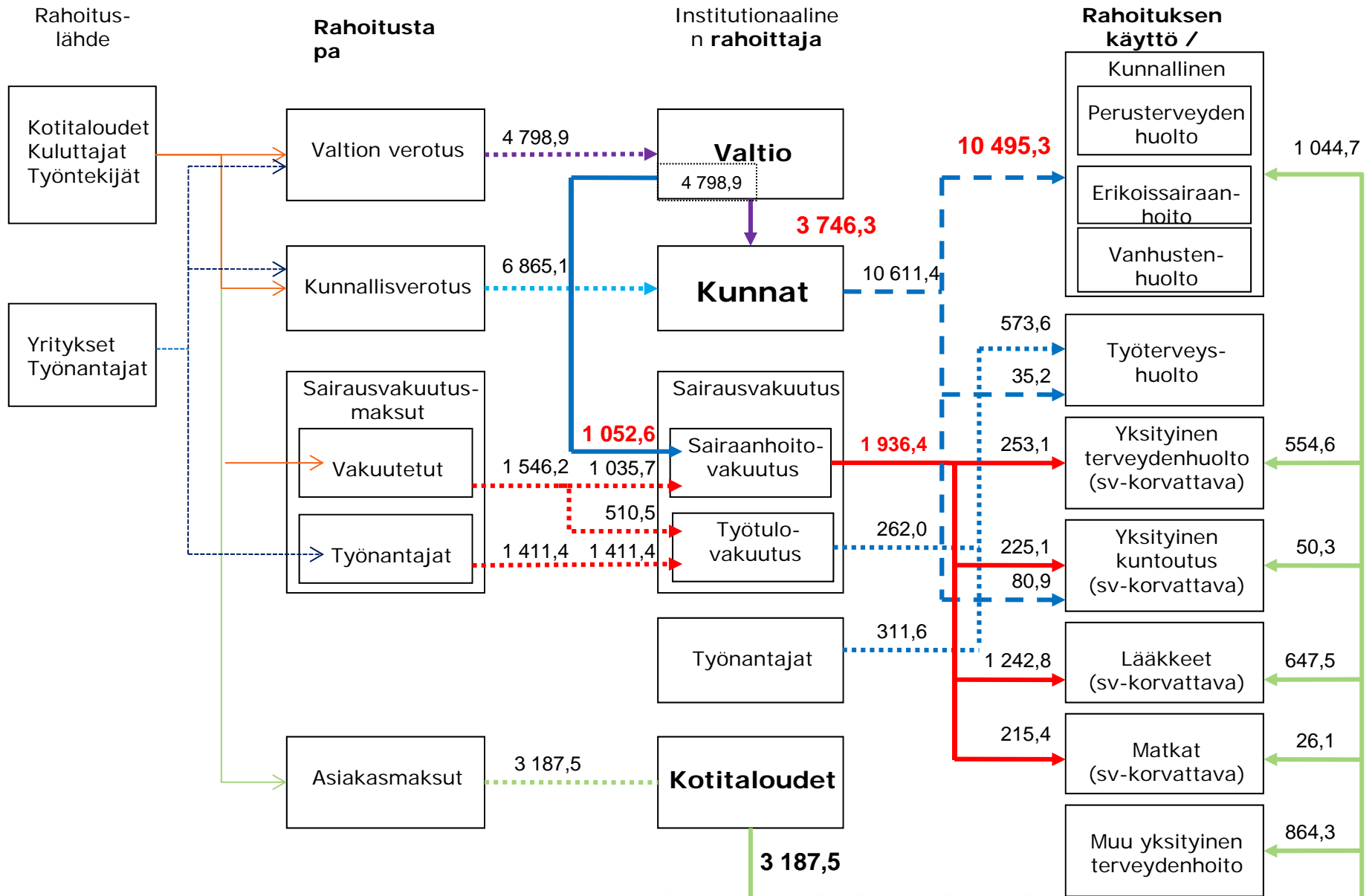
	RAHOITTAJIA		TILAAJIA	
	Luku- määrä	Asukkaita/ rahoittaja	Luku- määrä	Asukkaita/ tilaaja
SUOMI	336	15 795	336	15 795
Kreikka	30	374 000	30	374 000
Itävalta	21	397 000	21	397 000
Malta	1	406 000	1	406 000
Saksa	200	411 000	200	411 000
Ruotsi	21	439 000	21	439 000
Luxemburg	1	471 000	9	52 000
Kypros	1	793 000	1	793 000
Slovakia	6	899 000	6	899 000
Tanska	5	1 098 000	5	1 098 000
Tseki	9	1 140 000	9	1 140 000
Viro	1	1 340 000	4	335 000
Slovenia	1	2 010 000	1	2 010 000
Espanja	20	2 216 000	20	2 216 000
Latvia	1	2 271 000	8	284 000
Italia	20	2 943 000	20	2 943 000
Liittua	1	3 366 000	5	673 000
Irlanti	1	4 250 000	1	4 250 000
Bulgaria	1	7 538 000	28	269 000
Unkari	1	10 035 000	1	10 035 000
Belgia	1	10 517 000	7	1 502 000
Portugali	1	10 620 000	5	2 124 000
Hollanti	1	16 390 000	19	863 000
Romania	1	22 215 000	42	529 000
Puola	1	38 116 000	1	38 116 000
Iso-Britannia	1	60 520 000	152	398 000
Ranska	1	61 840 000	3	20 613 000

Lähde: Thomson S, Foubister T,
Mossialos E. Financing Health Care
in Europe.

Observatory Studies Series No 17,
European Observatory on Health
Systems and Policies

10.9.2014

Terveyden- ja vanhustenhuollon keskeiset rahavirrat 21 000 m€ v. 2012

10.9.2014

TERVEYSKESKUKSIIN SYNTYNYT 1000 LÄÄKÄRIN VAJE! LÄÄKÄRIMÄÄRIEN MUUTOS SUOMESSA vv. 1996 – 2009

LÄÄKÄRIMÄÄRÄT 1996 - 2009 (6/2011 RR)						
	v.1996	v.2009	Muutos kpl	MUUTOS %	KASVUN (4340)	
					SIJOITTUMINEN	
ESH	6210	7876	1666	27 %	38 %	
YKSIT	2205	3967	1762	80 %	41 %	
TTH	549	927	378	69 %	9 %	
MUUT TEHT.	515	869	354	69 %	8 %	
EDELL YHT.	9479	13639	4160	44 %	96 %	
PTH	3323	3503	180	5 %	4 %	4453 /34%
KAIKKI YHT	12802	17142	4340	34 %	100 %	
TTH JA LÄÄK. MUISSA TEHT. V. 2009 LUVUT OVAT V. 2006 LUKUJA						
Lähde: thl:n perustelut ja lääkärilaskenta 2009						
	KOKO HENKILÖSTÖ					
ESH	73500	84400		15 %		
PTH	56400	51200		-9 %		

SOTE-rakennemuudistus koska:

- Kuntien kantokyky rapissut
- Julkisten menojen kasvu, vanhusten määrä
- Perusterveydenhuolto rapautunut
- ESH/PTH/SOS.T rajapinnat ongelmana
- Henkilöstön saatavuusongelma
- Tietotekniikan ongelmat
- **23.3.2014 puheenjohtajien sopimus ja**
- **Parlamentaarinen ohjausryhmä**

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen keskeiset tavoitteet

- Turvata yhdenvertaiset, asiakaslähtöiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveystalvelut koko maassa.
- Vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluja.
- Toteuttaa kustannustehokkaan ja vaikuttavan palvelurakenteen.
- Turvata osaavan henkilöstön saatavuus, osaaminen ja työhyvinvointi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen keskeiset keinot

- Mahdollisimman laaja integraatio
  - sosiaali- ja terveydenhuollon palvelukokonaisuus (perus- ja erikoispalvelut) saman johdon ja budjetin alla
  - ihmisten palvelutarpeet huomioidaan kokonaisuutena
- Taata lähipalvelut
  - ministeriöiden ja Kuntaliiton yhteinen Lähipalvelu-projekti käynnistetty
- Hallinnon ja rakenteiden tulee varmistaa hyvin toimiva sosiaali- ja terveydenhuolto
  - palvelujen laaja integraatio
  - selkeä ja tehokas hallinto

Uudistuksen keskeinen sisältö

1. Järjestämismvastuu
2. Sote-alueen järjestämispäätös
3. Palvelujen tuottamismvastuu
4. Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus, lähipalvelut
5. Hallinto
6. Ohjaus, suunnittelu ja kehittäminen
7. Rahoitus
8. Voimaannpano

SOTE-järjestämislaki

- 1-4§: Tarkoitus, soveltaminen, määritelmät, voimavarat
- 5§: Saatavuus ja saavutettavuus, eli palvelut on toteutettava väestön tarpeet huomioon ottaen lähellä palveluiden käyttäjiä. Mahdollistetaan palvelujen käyttö!!!
Palveluja saa keskittää vain jos niiden tuotto edellyttää erityisosaamista ja kalliita investointeja. Syy voi olla myös saatavuuden ja laadun turvaaminen.

SOTE-järjestämislaki

- 6§: henkilöllinen soveltamisala, eli asukkaalla oikeus saada palvelut toisen kunnan alueelta; oppilaitoksissa tuotetaan opiskelijoille terveydenhuoltoa, työterveyshuolto toimii ja sijoitetuille lapsille tuotetaan palveluita
- 7§: kielelliset kysymykset
- 8§: hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen; kuuluu **ensisijaisesti kunnille**, ja 9§: mukaan sote-järjestäjä ja sote-tuottaja huomioivat TE-kysymykset toiminnoissaan ja antavat asiantuntija-apua kunnille

SOTE-rakennelaki

- 10§: SOTE-alueet, joita viisi
- 11§: **Järjestämisvastuu.**
  - Eri asia kuin kuntalaissa
  - Päättäminen palvelujen tuottamisesta, vastaaminen lakisääteisten tehtävien hoitamisesta, huolehtiminen palvelujen saatavuudesta ja saavutettavuudesta, laadusta, määrästä, tuotantotavoista yleisellä tasolla, tuotantorakenteesta, jne.
  - Sote kuntayhtymä vastaa että asukkaat saavat tarvitsemansa palvelut

SOTE-rakennelaki

- 12§: **Järjestämispäätös:**
  - SOTE-järjestäjän ja SOTE-tuottajan välillä joka 4.s vuosi tehtävä päätös siitä, miten sosiaali- ja terveystalvet toteutetaan alueella.
  - Tuotantovastuiset kuntayhtymät ja kunnat
  - Otettava huomioon asukkaiden näkemykset
  - Määritellään hyvinvoinnin ja TE tavoitteet ja vastuutahot
  - Oma tuotanto, periaatteet ostoista, järjestöjen osuus.
  - palveluiden pitää muodostaa integroitu kokonaisuus

SOTE-rakennelaki

- 13§: SOTE-alueen **muut tehtävät**
  - **Yli SOTE-alueiden rajojen tehtävä yhteistyö ja SOTE-tuottajien tehtävänjako/yhteistyö**
  - Ensihoito kuntien ja kuntayhtymien kanssa, mukaan lukien **ympäri vuorokautinen päivystys ja lääkihelikopterit**
  - Valtakunnallisten strategioiden toteuttaminen
  - Tutkimustoiminnan yhteensovittaminen
  - Koulutukselliset asiat
  - Henkilöstön, tehtävärakenteen, työnjaon, mitoituksen yms. Seuranta ja kehittämien
  - Tiedonhallinta?? Ja kokonaisarkkitehtuuri
  - TE, hyvinvointitietojen, terveystietojen kerääminen ja hyödyntäminen

SOTE-rakennelaki

- 14-18§: Tuottamisvastuu on kunnalla tai kuntayhtymällä (sote-alueella= poikkeus)
- Tuottamisvastuun edellytykset laissa
  - tehtävän edellyttämä oma henkilöstö ja muut voimavarat
  - kyky vastata ehkäisevistä, korjaavista, hoitavista, kuntouttavista ja muista sote-palveluista yhtenäisenä kokonaisuutena
  - teemalliset kuntayhtymät mahdollisia erityisistä syistä
- Valmistelussa ei ole määritelty tuottamisvastuussa olevia kuntia ja kuntayhtymiä
  - ne muodostuvat alhaaltapäin kuntien toimesta
  - sote-alue päättää tuottamisvastuussa olevat kunnat ja kuntayhtymät, edellytyksenä kriteerien täyttyminen
- Tuottaminen omana toimintana, ostopalveluna, palvelusetelillä tai yhteistoiminnassa

Tuottamisvastuu/kunta/KY

- Lähtökohtana on, että SOTE-alueen kunnat sopivat keskenään järjestämislain kriteerit täyttävien kuntayhtymien muodostamisesta
- Yksittäinen kunta voi arvioida, onko sillä lain edellyttämät edellytykset ryhtyä tuottajaksi. Kuitenkin arviota tehtäessä on huomioitava tilanne koko SOTE-alueella, eikä päätöksellä saa joutua tilanteeseen, jossa ratkaisu heikentää olennaisesti muiden kuntien mahdollisuuksia saada lain mukaiset sote-palvelut.

Sote-alueen tuottamisvastuu

- Sote-alueella voi olla tuottamisvastuu tukipalveluista ja poikkeustapauksessa myös muista palveluista
- Tuottamisvastuulle kuuluvista tukipalveluista on päätettävä järjestämispäätöksessä
  - tuottamisvastuussa olevien kuntien ja kuntayhtymien on hankittava järjestämispäätöksessä tarkoitetut tukipalvelut sote-alueelta
- Muiden palvelujen tuottamisvastuu voi olla vain jos palvelujen toteuttaminen muulla tavalla on osoittautunut mahdottomaksi
  - poikkeussäännös

SOTE-rakennelaki

- 19-24§: **Hallinto kuntayhtymähallinto**, äänivaltaaleikkurista voi sopia ja kielelliset oikeudet turvataan
- 25-32§: Yleinen ohjaus, suunnittelu ja kehittäminen
  - **Ministeriön ohjausyksikkö** ja sote-neuvottelukunta---Neuvottelut valtion ja SOTE-alueen välillä---Järjestämissopimus SOTE-järjestäjä/tuottaja ja tulosohjaus.
  - **Kansalaisten mielipiteet** + Valtakunnallinen kehittämisohjelma– sen toteuttaminen SOTE-alueella

SOTE-rakennelaki

- 33-36§: Rahoitus ja alijäämän kattaminen sekä hoidon ja hoivan korvaamisesta poikkeustapauksissa
- 37-46§: Säädetään koulutuskorvauksista, tutkimustoiminnasta, koulutustiloista, tietojenantovelvollisuudesta, asetuksenantovaltuudesta (koulutuksesta maksettavien korvausten suuruudesta yms.)

SOTE-rakennelaki

- 47-53§: Viranomaisvalvonnasta ja siihen liittyvästä ohjauksesta (AVI), ohjaus- ja arviointikäynneistä, tarkastusoikeudesta, määräyksistä ja pakkokeinoista, hallinnollisesta ohjauksesta, valvonta-asian käsittelystä, ja valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeudesta.
- 54-58§: varautumisesta häiriötilanteisiin
- 59-60: asiakasrekistereistä ja henkilöstön ammattitaidon ylläpidosta

Henkilöstön asema

- Terveysthuollon hallinnossa ja muissa tehtävissä olevat siirtyvät muodostettavien kuntayhtymien (kuntien) palvelukseen ilman irtisanomissuojaa

Omaisuus

- Lähtökohtana on, kunnat sopivat omaisuusjärjestelyistä
- Laissa ehdotetaan, että esim. sairaanhoitopiirien kuntayhtymät voisivat jäädä toistaiseksi hallitsemaan niiden nykyistä omaisuutta
- SHP:ien perussopimukset muutettava siten, että ky:t hallinnoivat kiinteistöjä jatkossa
- Kuntien omaisuus jää kunnille ja ne voivat esim. vuokrata tilojaan perustettavalle kuntayhtymälle

Oikeudet ja velvoitteet

- Lain voimaantuloa edeltävään aikaan perustuvat oikeudet, luvat ja velvoitteet siirtyvät perustettavalle ky:lle
- Lain vahvistamisen ja toiminnan käynnistämisen väliin ajoittuvat sopimukset ym. ovat kuntien vastuulla

Rahoitus

- Kunnat rahoittavat sote-alueiden toiminnan
  - kapitaatioperiaate (asukasluku)
  - tarvetekijät huomioon, ikärakenne ja sairastavuus
  - mahdollisuus ottaa huomioon myös muita valtiosuustekijöitä
- Sote-alueet rahoittavat palvelujen tuottamisen
  - periaatteista neuvotellaan tuottamisvastuussa olevien kanssa
  - lopullinen määrittely järjestämispäätöksessä
  - rahoituksessa huomioidaan palvelujen tarve, vaikuttavuus ja kustannustehokkuus

Ohjaus, suunnittelu ja kehittäminen

- Valtion ohjauksen vahvistaminen
  - hallituskausittain selonteko eduskunnalle
  - STM:öön uusi ohjausyksikkö
  - sote-neuvottelukunta
  - kehittämisrahoitus
- Neuvottelumenettely STM:n ja sote-alueen välillä
  - neuvottelut vuosittain
  - laaditaan yhteinen asiakirja, jossa sovitaan keskeiset tavoitteet ja niiden toteutumisen seuranta
  - STM vahvistaa järjestämispäätöksen

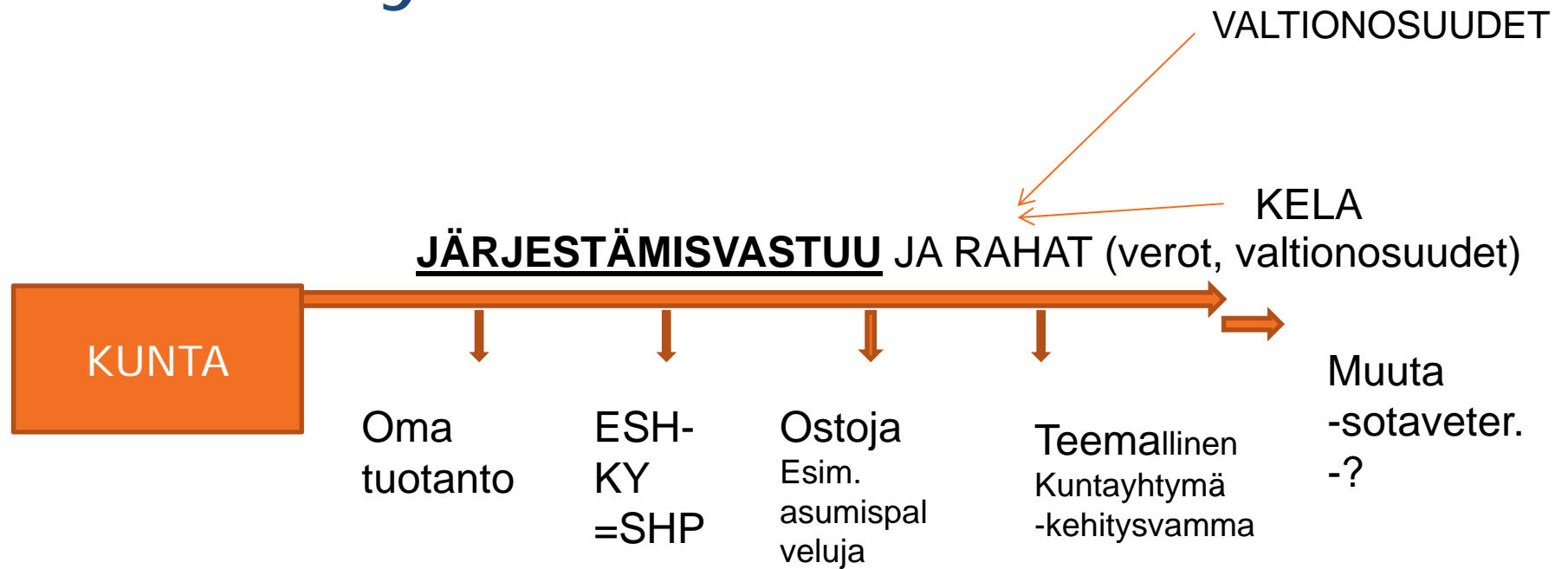
Ohjaus, suunnittelu ja kehittäminen

- Tulosohtaus sote-alueen ja tuottamisvastuisen välillä
  - käydään vuosittain
  - järjestämispäätös pohjana
- Asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet
  - laissa määritellään keinot näiden varmistamiseksi
- Kehittämiskonstruktit
  - sote-alueen ja tuottamisvastuussa olevien toiminnassa

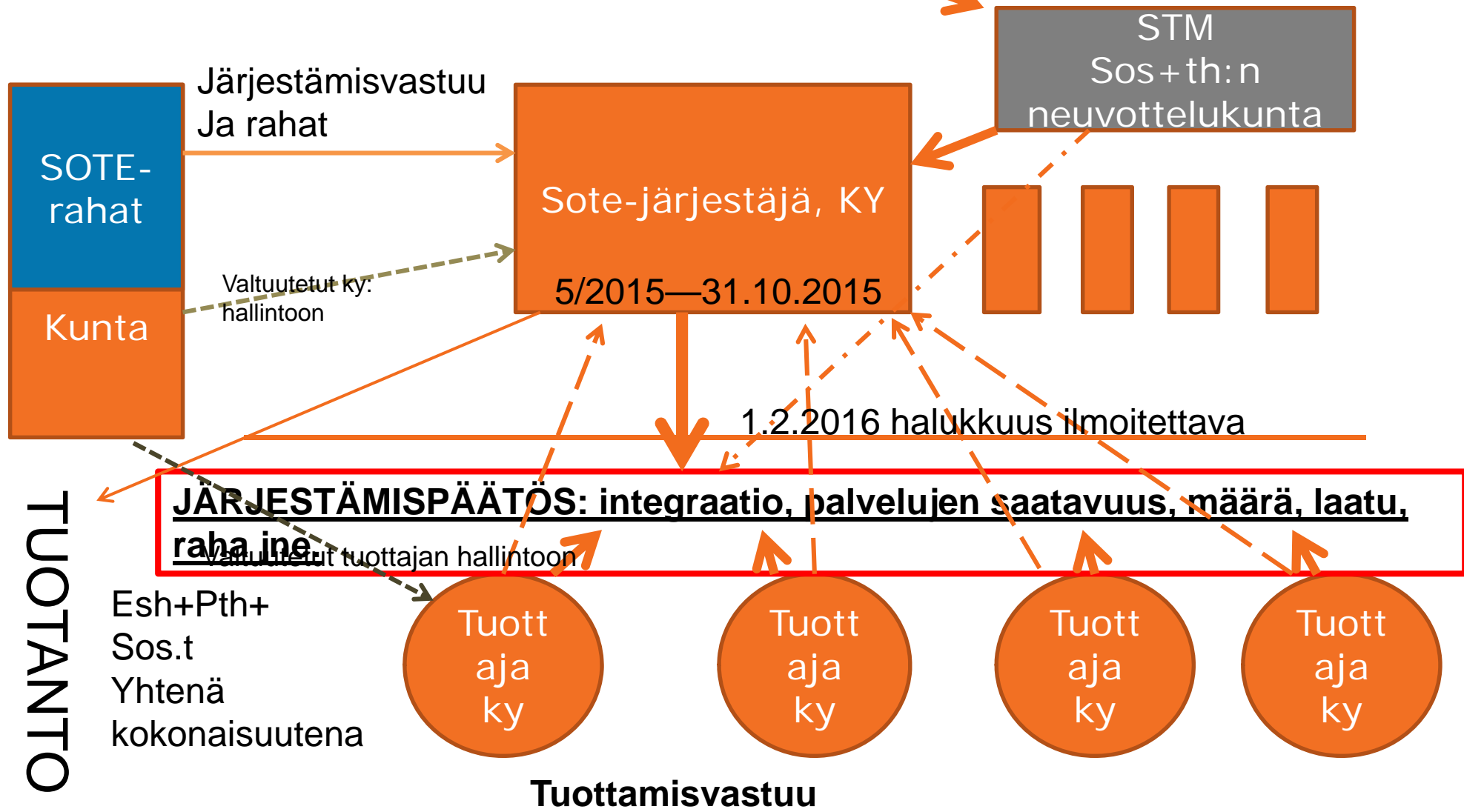
Voimaanpano

- Voimaanpanosta säädetään erillisellä lailla.
- Uudistuksen toimeenpanon ja siirtymäkauden järjestelyt.
- Laki voimaan 2015.
- Sote-alueiden muodostaminen.
- Päätökset tuottamisvastuussa olevista kunnista ja kuntayhtymistä.
- Sote-alueet aloittavat toimintansa 1.1.2017.
- Henkilöstön asema ja omaisuusjärjestelyt määritellään voimaanpanolaissa.

Tilanne nyt

Tilanne 2017: Valtioneuvosto antaa joka 4. vuosi selonteon ja strategiset linjaukset SOTE:sta

Tuotanto

Henkilöstö
(kunnilta, ky:ltä)

Osaaminen

Tilat
(kunnilta, ky:ltä)

Tuotantokuntayhtymä, esim. Keski-Suomen kuntien perustama, 1.2.2016 mennessä oltava valmista Käytännön alettava 1.1.2017

Tarjoutuu SOTE-järjestäjälle Tuottajaksi. 1.2-16 mennessä

Järjestämissopimus
Määrä, laatu, integraatio, jne.

Erikoissairaanhoito, tk-vuodeosastot, petipaikat, erikoislääkäreiden vastaanotot jne.

Jyväskylän
3
palvelukes-
-kusta

Saarikka

Äänekoski

Laukaa

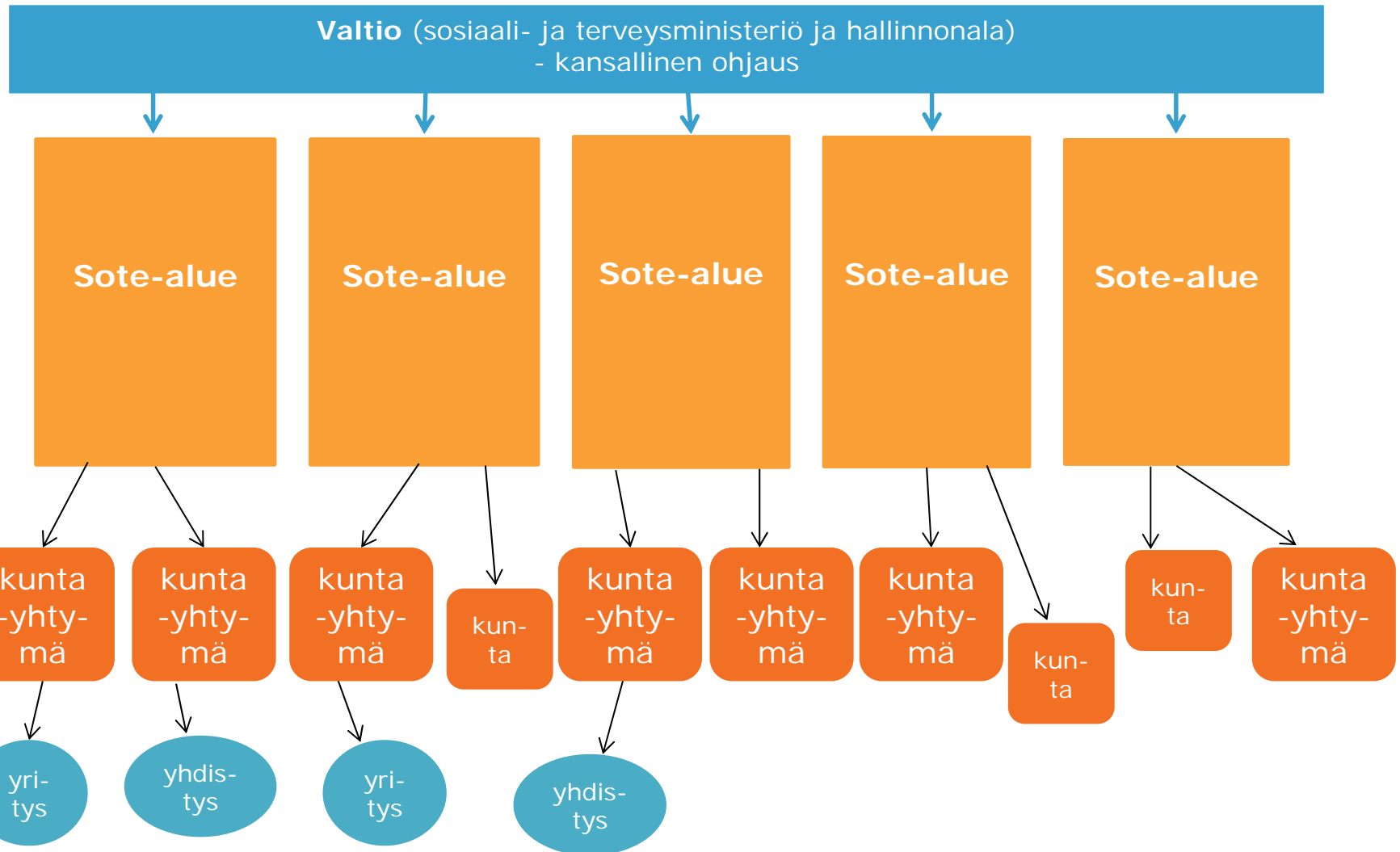
Keuruu

Viitasaari

Jämsä

Yksityiset tuottajat: palveluasuminen, vastaanottoja, fysioterapiaa, yms.

Uusi sote-palvelurakenne

10.9.2014

Toimivat palvelut, vahvat yhteisöt **KUNTA- JA SOTE-UUDISTUS**

Voimaanpano

- Voimaanpanosta säädetään erillisellä lailla.
- Uudistuksen toimeenpanon ja siirtymäkauden järjestelyt.
- Laki voimaan 2015.
- Sote-alueiden muodostaminen.
- Päätökset tuottamisvastuussa olevista kunnista ja kuntayhtymistä.
- Sote-alueet aloittavat toimintansa 1.1.2017.
- Henkilöstön asema ja omaisuusjärjestelyt määritellään voimaanpanolaissa.

Jatkovalmistelun aikataulu

- Esitys lausunnolle 18.8.
  - lausuntoaika 14.10. asti
  - kuntien kanta sote-alueisiin
- Laki eduskuntaan syksyllä 2014 (marraskuussa)
  - eduskuntakäsittely 2014–2015.
- Lain vahvistaminen ja voimaantulo alkuvuodesta 2015.
- Aluekierros toimeenpanosta 2015.
- Toimeenpanon valmistelu 2015–2016.
- Sote-alueet ja tuottamisvastuussa olevat kunnat ja kuntayhtymät aloittavat toimintansa 1.1.2017.

Uutta

- Kansalaisten kuuleminen
- Valtakunnallinen kehittämisohjelma ja keskushallinto-ohjaus
- Lähipalveluiden turvaaminen
- TE+hyvinvoinnin edistäminen
- Rahoitusmalli

TERVEYDEN- JA VANHUSTENHUOLLON KESKEISET RAHAVIRRAT-MONIKANAVAINEN RAHOITUSJÄRJESTELMÄ

- **KOKONAISMENOT 21 MRD € V. 2008**
- **JULKINEN RAHOITUS 76 % (KUNNAT 40%, VALTIO 22%, KELA 14%)**
- **KOTITALOUDET 19%, TYÖNANTAJAT 2,5% JA YKSITYISET VAKUUTUKSET 1,7%**

Rahoituksesta

- Alustavat arviolaskelmat työn alla
  - tältä osin laskentaa tehdään yhteistyössä VM:n, Kuntaliiton ja THL:n kanssa
  - tärkeää yhteinen laskentapohja, jotta objektiivinen vertailtavuus mahdollistuu
- **Kunta osallistuu sote-alueen rahoitukseen määrällä, joka perustuu asukaslukuun, ikärakenteeseen ja sairastavuuteen vos-määräytymisperusteiden mukaisesti.**
  - Rahoituksessa voidaan ottaa huomioon myös muita peruspalvelujen valtionosuuden laskennallisiin kustannuksiin vaikuttavia tekijöitä tai lisäosan määräytymisperusteita.
  - Muiden määräytymistekijöiden kuin ikärakenteen ja sairastavuuden huomioiminen eivät muuta paljoa kokonaisuutta, koska sote kriteerien osuus 95%.
- Karkeasti ottaen: mitä enemmän kunnassa sairastetaan ja mitä enemmän on vanhuksia, sitä enemmän kunta maksaa sote-alueelle.
  - Vastaavasti kunta saa myös enemmän valtionosuuksia, mutta ne kattavat vain osan sote-rahoitusvastuusta

Rahoituksesta

- Rahoitusvastuu jakautuu kunnille samassa suhteessa kuin uusien valtionosuusperusteiden laskennalliset kustannukset
  - Laskennalliset kustannukset sisältävät kaiken tarpeellisen tiedon ikäluokkien perushinnoista, sairastavuuskertoimista jne., joten ne kuvaavat tarvepainotetun väestömäärän jakautumista kuntien välillä.
- Sote-alueen kokonaismenojen oletetaan vastaavan jäsenkuntien toteutuneiden sote menojen summaa (nollasummapeli kuntien kesken).
- Laskelmaa laaditaan olettaen, että kunkin sote-alueen nettomenot vastaavat jäsenkuntien sote-toimen nettomenojen summaa vuodelta 2012-2014. Menot eivät sisällä lasten päivähoitoa eikä toimeentulotukea.

Tilanne 2017 Keski-Suomessa

- Keski+Itä-Suomen SOTE järjestäjänä
- Maakunnan kokoinen kuntayhtymä tuottajana
- Tuottajalla
  - Omaa tuotantoa (edelleen pääosa)
  - Yhdessä muiden SOTE-tuottajien ja Järjestäjien kanssa
  - Ostettua/kiilpailutettua yksityiseltä ja järjestöiltä
  - Teemallisen kuntayhtymän kautta hankittua

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

- Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus turvataan
- Lähipalvelujen varmistaminen koko maassa
  - voidaan toteuttaa eri keinoin
- Laissa on määritelty kriteerit sille, milloin palveluja voidaan keskittää
  - vain jos palvelujen saatavuus ja laadun turvaaminen edellyttävät erityisosaamista tai kalliita investointeja taikka palvelujen tarkoituksenmukainen ja kustannustehokas toteuttaminen edellyttävät keskittämistä

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on jatkossakin ensisijaisesti kunnan tehtävä
  - hyvinvointikertomus valtuustokausittain
- Sote-alueella ja tuottamisvastuussa olevien kuntayhtymien tulee omalta osaltaan toteuttaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä
  - omassa toiminnassa
  - asiantuntemuksen antaminen kunnille

Palvelujen tuotanto

- Nykyiset tavat käytettävissä
  - oma tuotanto
  - kuntien ja kuntayhtymien välinen yhteistoiminta
  - ostopalvelut
  - palveluseteli
- Järjestämispäätöksessä linjaus tuotannon toteutuksesta
  - tuottamisvastuussa oleva kunta ja kuntayhtymä on ostopalvelujen hankkija ja palvelusetelin antaja

Hallinto

- Sote-alue on kuntayhtymä
- Jokainen kunta kuuluu yhteen viidestä sote-alueesta
- Kunnilla edustus alueen ylimmässä toimielimessä
  - eri ryhmien edustus turvataan suhteellisuusperiaatteen mukaisesti
- Sote-alueen ja tuottamisvastuussa olevan kunnan ja kuntayhtymän hallinto määräytyy kuntalain mukaan

Jatkovalmistelun aikataulu

- Esitys lausunnolle 18.8.
  - lausuntoaika 14.10. asti
  - kuntien kanta sote-alueisiin
- Laki eduskuntaan syksyllä 2014 (marraskuussa)
  - eduskuntakäsittely 2014–2015.
- Lain vahvistaminen ja voimaantulo alkuvuodesta 2015.
- Aluekierros toimeenpanosta 2015.
- Toimeenpanon valmistelu 2015–2016.
- Sote-alueet ja tuottamisvastuussa olevat kunnat ja kuntayhtymät aloittavat toimintansa 1.1.2017.

Palvelujen järjestäminen ja tuottaminen

